

BENES POLITIKÁJA

ANEMZETEK POLITIKÁJA nem akkor mérendő, mikor alakulóban van; semmire sem áll ez annyira, mint a jelenlegi cseh-szlovák birodalmi alakulatra, ahol valóban minden az első stádiumban van; az ítélettel a politikai tények felett várni kell, azonban egyes nagyértékű momentumra, egyes történelmi tényekre, melyeknek nagy horderejű következménye későbbben teljes mértékben mutatkozni fog, most is rá lehet mutatni.

A jelenlegi cseh államférfiak a Habsburg-monarchia felbontásán dolgoztak, ebből következik, hogy a mostani útjuk is meg van szabva. Nagy események nem következnek be hirtelenül, a monarchia felbontása hosszú processzus volt. Talán nem is kellett volna bekövetkeznie, talán nem is foglalkoztak volna ezzel a végcélal az egyes vezető szellemek, ha időközben más, megfelelő megoldás mutatkozott volna.

A monarchia a nemzeti divergencia miatt roppant súlyos helyzetben volt, új és új megoldásokra volt minduntalan szükség, azonban az emberek, kik a vezetőségért felelősek voltak, nem haladtak oly sebesen, mint az események, a feladatok néha emberfeletti, nincs erő, amely azokat meg tudná oldani, nincs ember, aki a nemzeteket jól és okosan, legjobban a legideálisabb megoldás érdekében befolyásolni tudná. Csendesebb időben mindenki ráér, tépelődik az utakon, míglen az események utóbb minden megoldást lehetetlenné tesznek.

Hiszen a háború előtt is voltak megoldási tervek, sokan foglalkoztak velük, de világosság nem lön az ügyben, a terv csak homályos terv maradt, sem a vezető emberek, sem a nemzetek nem látták a terveket világosan, meg kellett volna oldani a nagy kérdéseket békésen, háború nélkül. A háború mindennek véget vetett, békés megoldásokra többé nem volt idő, a monarchia létkérdése hamar akúttá lett. A csehek vezetői hamar határoztak s a monarchia ellen fordultak. Eredetileg nem ez volt a szándék, de a világháború erőszakosan érlelte meg az elhatározásokat. Franciaország 70 év óta nem tudott megnyugodni, nagy volt a megaláztatás s az elégtétel elmaradt, többé nyugodt európai tárgyalás nem volt, Franciaország nem beszélt a bosszúról, de forrt, érezte ezt Németország s nem bírt kibékülni. Ez lett a német vezérkar hibájának következménye. Bismarck nem volt elég erős, Bismarck műve kétségessé vált. Franciaország várta az alkalmat; mint gyöngébb fél okosan viselkedett, mindenkit megközelített, Keleten próbált keresni barátokat. Franciaország minden alkalmat felhasznál, hogy

céljait elérje, így került Románia és a cseh vezetők a francia érdekkörbe. A csehek hamar határoztak, más kérdés az, hogy ez a határozat üdvös-e a nemzet számára, ezt az idő fogja megmutatni. A háború rettenetes erőfeszítések után befejeztetett, a Habsburg-monarchia szét-daraboltatott. Az a monarchia, mely századokon át készült, mely elsőrangú hatalommá vált, nincs többé, az európai egyensúly megbomlott, az utódállamok sorsa homályossá lett, a nemzeti ambíció kielégítetett, de igen sok fájdalommal, igen sok igazságtalansággal. A sebek véreznek, a fájdalom nagy, az igazságtalanságok mindennapiak, a történelmi fejlődés megöletett. Nem bír semmi megnyugodni, mert nincs semmi rendben s az érzelmek halálosan megsértettek. A nemzeti kérdés a kultúra s a történelmi fejlődés következtében főkérdéssé lett, de a kultúra s az emberiség lelki kérdéseit nem lehet karddal megoldani. A háborúban mindig győz valaki, de a békekötésekben annyiszor nem volt biztos, hogy békét kötöttek-e. Fájdalom keltésével, könnyek fakasztásával nem lehet békét, szeretetet erőltetni, az emberiségnek mégis csak más céljai vannak, az emberiségnek másképp kell boldogulnia.

Üdvös volt-e a monarchia halála, azt most még Európában nem tudja eldönteni senki, mindenesetre ez a legnagyobb európai tény, melynek következményei hosszú ideig itt maradnak. Egyelőre meg kell elégedni annak konstatálásával, hogy az európai egyensúly megbomlott, nagyobb nyugalom, szeretet és boldogság nem lett s a jövő bizonytalan.

Mindenesetre mindenütt keresték a nemzeti elv érvényesítését, a népek képzeletében a nemzeti elv uralma mint a nemzet boldogságának legfőbb alkatrésze szerepelt. At volt-e gondolva a jövő fejlődés, a területi kérdés, a részletek nehézségei, az más kérdés. Az emberek könnyelműen, saját szenvedélyeiktől üzve beszéltek róla. Lidércfényképpen fénylett valami, senki sem gondolt vele, hogy hová vezet. Bármennyire fontos a nemzeti kérdés, époly drága a múlt is és szent a fejlődés törvénye, magasabb az általános emberinek a kérdése. Magasabb kérdés volt az európai egyensúly kérdése, a részleteket meg kellett volna igazságosan és méltányosan oldani. A nemzeti elv, mint már huzamos idő óta ettől félni lehetett, felbontotta a monarchiát, Európa egyik fontos alkatrészét.

Most ez a helyzet: a csehek a franciák felé fordultak, új alakulatot teremtettek, mellyel momentán meg vannak elégedve, melyről a kritikát csak az idő hozhatja meg. A németek sohasem fogják elfelejteni a csehek lépését, azt a lépést, amellyel a csehek ellenük fordultak. A németek nagy szerepet játszottak a cseh földön, a cseh királyság alkatrésze volt a német-római birodalomnak. A hirtelen franciabarátság nagyon elszánt lépés volt. Itt a hirtelenség működött. A területi viszonyokat s a faji viszonyokat sem lehet megváltoztatni, a németiség mint nagy nemzet itt maradt. A csehek sokat tettek a kockára, nemzeti fejlődésükben sokat vívódtak s mégis távolról úgy látszik, mintha hirtelen fordulattal vetettek volna véget a nemzeti megfontolásnak. Az adott pillanatot felhasználták, a célt elérték, de biztosították-e, ezt csak a jövő fogja eldönteni. Az egész úgy tűnik fel,

mint hirtelen dolog, mint az alkalom felhasználása, mint a részlet megragadása, mely boldogít, de nem a végkifejlődésig. Az emberiségnek mégis magasabb céljai vannak, ez a megoldás nem látszik véglegesnek.

Az nagyon természetes, hogy a helyzet teremtői nem így gondolkodnak erről a kérdésről, a cseh közvélemény sem, ez a közvélemény nemzetileg szaturálva boldog, s a meglévőket rögzíteni törekszik. Csehországban egyelőre más gondolattal jönni nem lehet, a hosszú küzdelem eredménye van itt, mely fölülmúlta a reményeket, ez a közvélemény ma boldog, mindent rózsásan lát, boldogságában nem akarja zavartatni magát, nem tűr ellenmondást, mindent lehetségesnek tart. De a vezető szellemeknek mégis gondolkodniuk kellene azon, hogy az emberiség legmagasabb ideáljai elérjének. A koncepció értéke csak a tűzpróbákban fog napfényre kerülni.

A franciák politikája érthető; ők kénytelenítve voltak rá, hogy Kelet felé forduljanak, de ezzel, hacsak az emberiség a háborús konfliktusokat ki nem küszöböli, az ellenségeskedésnek új formáit hozták be Európába. Most már többé nem német-francia háborúk, hanem európai háborúk lesznek, a szlávágot becsatolták a német-francia ellentétbe, erre a szlávágnak szüksége nem volt, legalább egyelőre nem látszik, hogy lett volna erre szüksége. Ha a franciák csak az európai egyensúlyt keresték, akkor gondolták volna meg jobban a Habsburg-monarchia hivatását. Igaz, hogy a monarchia hibás volt egy szövetségi rendszer exkluzivitásában és abban, hogy a saját területén a legégetőbb nemzeti kérdést nem bírta megoldani; a monarchia ezt a gyöngéjét feltárta a világháború. A monarchia izolálva csak a németekre támaszkodott, másrészt a németiség a monarchia izoláltsága s leköttöttsége miatt látásában megzavarodott. A helyzet a háború kitörésekor az összeköttetések szempontjából a monarchia számára nem volt kedvező. A csehek hamar orientálódtak s orientációjuk mellett kitarítottak.

Mikor vége lett a háborúnak, a csehek a franciák pártján állottak. Benes külügyminiszter a franciák hegemoniájára épített. Akkor a francia hatalom a tetőpontján ragyogott, Anglia is megelégedett a második szereppel, Rathenau és Stresemann túlokos volt engedékenységekben, Briand diadalait ülte. De hiszi-e valaki, hogy a francia hegemonia most is, mint a XVII-ik században, huzamos lesz? A franciák csak végső erőfeszítéssel, világszövetségeseik teljes támogatásával győztek. Ily győzelem nem lehet véglegesen perdöntő. A hatalmas népek, ha legyőzve is, teljes hatalomban itt vannak, csak a Habsburg-monarchia jutott Carthago sorsára. A francia hegemonia egy alkalom túlságos felhasználása, nem felel meg a természetes állapotnak. A szövetségek rövid ideig biztosítékok.

Benes nem törekedett a nemzeti kérdések megoldására. Természetesen ez a kérdés igen nehezen oldható meg, de ezen a kérdésen járt szerencsétlenül a Habsburg-monarchia is. A nemzetek itt vannak, őket eltüntetni nem lehet, ellenük harcolni nem lehet, csak kibékíteni lehet őket. Ez az egyedüli érdemes politika. A harc: az a múlt század maradványa. A harc eredménytelen és csak általános öldöklésre vezet.

Ez nem lehet a szolid, művelt, haladó emberiség jövője. A túlhajtott faj szeretet csak irigységre, gyűlöletre, öldöklésre vezet, csak nem lehet ez az emberiségnek jövője. A fajoknak és nemzeteknek meg kell élniök egymás mellett. Kiirtásra nem törekedhetünk, nem is sikerül, nem is tehetjük meg, nem is sülyedhetünk nem tudom hová. A régi metódusokat nem lehet folytatni, a népek vezetőinek be kell látniök, hogy új utakra van szükség s ezt a népeiknek be kell bizonyítaniök. Lehet a régiben maradni, akkor csak a régi történet ismétlődhetik, a gyűlölet, irigység, az öldöklés. Az nem nagy államférfi, aki nagyobb nem tud. A fajtság szent dolog, a fajoknak hivatásuk van, de a fajtság nevében nem szabad hibákat elkövetni, haladni kell.

Mit fognak tenni a cseh államférfiak a faji kérdésekben? Perpetuálni fogják-e a múlt század küzdelmeit, a háborút? Ez nem haladás és ez nem megoldás. Igaz, hogy a haladáshoz és megoldáshoz általános hangulat kell és semmit sem lehet kívánni egyoldalúlag, elkülönözve, csak az egyik féltől; a legfontosabb elintézendő kérdés itt van, nem lehet ezt folyton kerülgetni, más kérdések elintézésébe fogni, más kérdések elintézéséből végleges elintézés nem fog következni, esetleg kezdeményezni sem lehet más kérdéseket mindaddig, míg a legfontosabb kérdésekről semmit sem szólnak. Ma ellenséges állásponton vagyunk, az ellenséges álláspontnak megoldása kétféle lehet, fegyverrel vagy békésen, a fegyveres megoldás valószínűleg csak protrahálja az ellenséges álláspontot, ez a fajok kiirtására vezet, ez Európa tragikumuma. A mai álláspont ellenemond a geográfiának és a történelemnek; nem lehet élni a mai állásponttal, mert földrajzilag természetellenes. Mit kell tenni ezekkel a faji vegyületekkel, amelyek itt vannak, ez nem könnyű kérdés. Radikális megoldások hihetetlen embertelenségeket involválának magukban, a szenvedésekből tanulni kell, nem lehet változatlanul megmaradni a mai gondolkozásban. Az érdekelt nemzeteknek egymással tárgyalniök kell a megoldás lehetőségeiről. Ezek a területek és nemzetek, melyek a Habsburg-monarchia magját képezték, már a XV. század eleje óta annyi tárgyaláson az összeköttetés kérdéseivel foglalkoztak, ezek természetes szükségességek, amelyek valamikor világosak voltak s amelyekben a tisztalátást, bámulatos módon, a lehetőségek ignorálásával, csak a legmodernebb, könnyelmű s valóban végig nem gondolt ideológia zavarta meg. Ezt az ideológiát perpetuálni vagy pláne erősíteni szerencsétlenség. A jelen helyzet rosszabb a korábnál, a jelen helyzetet megszilárdítani nagyobb hiba lesz a múlt század hibájánál. A cseh államférfiak az események és a közvélemény hatása alatt cselekedtek, ez érthető, de ők befolyásukkal még nagyobbították az útban lévő jelenlegi nehézségeket. A háborús megoldás erőszakos volt, az erőszaknak valamikor véget kell vetni.

A mai megoldások, amelyeket mi hallunk a Duna-medencéről, a gazdasági összeköttetésről, nem vezethetnek célhoz, mert a felületen maradnak, a megoldás csak teljes lehet. Nem könnyű s nem lehet egyhamar célt érni, de a célravezető elhatározás útját egyengetni kell.

A csehek a magyarok ellen foglaltak állást, ez az eseményekből érthető, de nem politikus. A magyarságot kiirtani nem lehet, a csehek-

nek sosem fog használni az ellenséges szomszédság, itt ezeréves múlt-ról van szó, a múltat ignorálni vagy úgy tüntetni fel, mint az jelenleg történik, okosan nem lehet. A csehek, a magyarok, az osztrákok is szomszédok, az európai nagy harcokban nekik egyenlő érdekeik vannak. Ha Magyarországnak rossz sorsa lesz, abból nekik is csak káruk lesz. Ha a cseh politikusok erőltetik az álláspontot a magyarság ellen, hibát követnek el, mely végeredményben nekik is nagyon árt. Messze szövetségesek, ki tudja, mit használnak; a szomszéd ellenségeskedés biztosan árt. Új felfogás kell a kis nemzetek politikájában, új állásfoglalás a területek és nemzetek sorsának megítélésére; végtére is ki kell találni a megélhetés útját.

ERNSZT SÁNDOR